# Raadsvoorstel

| | |
|---|---|
| **Vergaderdatum** | 10 maart 2026 |
| **Portefeuillehouder** | College van B&W |
| **Behandelend ambtenaar** | Elsa van der Linden |
| **Afdeling/team** | Gemeentesecretaris |
| **Status** | Versie 1.0 (19-02-26) |

---

**Onderwerp**

Bestuurlijke toekomst gemeente Wormerland – Aansluiten bij de stad afgewogen tegen zelfstandigheid

---

**Voorgesteld besluit**

*De raad besluit:*

1. Een voorlopige voorkeursrichting uit te spreken in het traject bestuurlijke toekomst van de gemeente Wormerland, om een zelfstandig ontvlochten Wormerland (scenario D) als niet realistisch en onhaalbaar te beoordelen op basis van het aanvullende onderzoek van Necker en de aanvullende gesprekken met twee zelfstandige gemeenten van vergelijkbare omvang.
2. Een voorlopige voorkeursrichting uit te spreken in het traject bestuurlijke toekomst van de gemeente Wormerland en te kiezen voor één van onderstaande scenario's (A óf B)[1]:
   A. op basis van een zorgvuldige afweging van het college van B&W van de verdiepende waarden en de opgehaalde voor- en nadelen, een verkenning te starten voor een bestuurlijke fusie met de gemeente Purmerend (scenario A)
   B. op basis van een zorgvuldige afweging van het college van B&W van de verdiepende waarden en de opgehaalde voor- en nadelen, een verkenning te starten voor een bestuurlijke fusie met de gemeente Zaanstad (scenario B)
3. De gekozen voorkeursrichting die voorkomt uit de keuze onder beslispunt 2, vanaf begin april voor te leggen in een participatietraject in de vorm van een inwonersraadpleging (dmv enquête en dorpsgesprekken), waarbij het doel is draagvlak onder onze inwoners voor dit scenario te toetsen. Op basis van de voorkeuren van onze inwoners uit de participatie wordt nadrukkelijk de optie "Het opsplitsen van de gemeente Wormerland" (scenario C) opengehouden. Dit betekent dat in het definitieve besluit alsnog gekozen kan worden voor het opsplitsen van verschillende kernen van de gemeente Wormerland.
4. De uitkomsten van de participatie uiterlijk vóór de zomer van 2026 aan de gemeenteraad aan te bieden, op basis waarvan de gemeenteraad een definitief besluit neemt over de bestuurlijke toekomst van de gemeente Wormerland.
5. De begeleidingscommissie Bestuurlijke toekomst voort te zetten na de verkiezingen van 18 maart 2026 in de nieuwe bestuursperiode van 2026-2030. De begeleidingscommissie bestaat uit de leden; de fractievoorzitters, en de adviseurs; de voorzitter van de raad, de raadsgriffier, portefeuillehouder met de portefeuille BT en de gemeentesecretaris. De ondersteuning wordt geleverd door de griffie.

---

[1] Scenario's zijn in willekeurige volgorde beschreven.

**Kern van het voorstel**

De gemeente Wormerland bezint zich sinds 2020 op de koers ten aanzien van de bestuurlijke toekomst van de eigen gemeente. In de loop van de jaren zijn verschillende onderzoeken, verkenningen en gesprekken (uit)gevoerd over de bestuurlijke toekomst van Wormerland.

De begeleidingscommissie bestuurlijke toekomst (BT) is aan de slag gegaan om invulling te geven aan het initiatiefvoorstel van de gemeenteraad van Wormerland van 15 oktober 2025 en de motie "praktisch vervolg initiatiefvoorstel bestuurlijke toekomst". Het college heeft op basis van de opbrengsten een advies opgesteld. Dit raadsvoorstel is gebaseerd op het advies van het college aan de gemeenteraad van Wormerland.

Het college vraagt de raad om de voorlopige voorkeursrichting in het traject van de bestuurlijke toekomst uit te spreken om een verkenning te starten voor een bestuurlijke fusie met de gemeente Purmerend (scenario A) of met de gemeente Zaanstad (scenario B). Een besluit over een voorlopige voorkeursrichting draagt bij aan een volgende stap in het traject bestuurlijke toekomst van de gemeente Wormerland. Op basis van deze keuze kan het participatietraject gestart worden. Het participatietraject vindt begin april plaats na de gemeenteraadsverkiezingen.

**Aanleiding**

De gemeenteraad van Wormerland heeft de afgelopen bestuursperiode een aantal besluiten genomen met betrekking tot de bestuurlijke toekomst van Wormerland. Het meest recent is het vaststellen van het initiatiefvoorstel van de gemeenteraad Wormerland van 15 oktober 2025, inclusief de motie "praktisch vervolg initiatiefvoorstel bestuurlijke toekomst".

Met het initiatiefvoorstel van 15 oktober 2025 heeft de gemeenteraad van Wormerland besloten:

1. Kennis te nemen van het rapport van de Verkenner en de Begrotingsscan van Necker;
2. De opties WOL, WOL+ en WOL++ als niet haalbaar te definiëren;
3. De optie "aansluiten bij de stad (Zaanstad en/of Purmerend)" te verkennen;
4. De uitkomsten van de optie "aansluiten bij de stad" af te wegen tegen de optie "zelfstandigheid".

Met het vaststellen van de motie heeft de gemeenteraad Wormerland de begeleidingscommissie bestuurlijke toekomst opgedragen om:

1. Zo snel mogelijk verkennende gesprekken met Purmerend en Zaanstad op te starten;
2. Deze gesprekken in eerste instantie bij het college te beleggen;
3. Hierbij in goed overleg te blijven met Oostzaan en Landsmeer;
4. De raad en inwoners op de gebruikelijke wijze te blijven informeren over de voortgang van het proces;
5. Nog voor de gemeenteraadsverkiezingen op 18 maart 2026 met een verslag dan wel advies terug te komen bij de raad.

Op basis van eerdere besluiten liggen er nu voor de gemeente Wormerland in willekeurige volgorde vier scenario's voor de bestuurlijke toekomst voor:

*Scenario A Bestuurlijke fusie met de gemeente Purmerend (lichte herindeling)*
In scenario A zal een bestuurlijke fusie plaatsvinden met de gemeente Purmerend, waarbij de gemeente Wormerland opgenomen wordt in de bestaande gemeente Purmerend.

Het aansluiten van de gemeente Wormerland bij een bestaande grote stad wordt gezien als een lichte herindeling. Bij een lichte herindeling is er aanvullend op de vier eisen van het Rijk (draagvlak, bestuurskracht, interne samenhang en nabijheid van bestuur én regionale samenhang) sprake van twee aanvullende criteria:

- Er is overeenstemming tussen de gemeenten over toepassing van de variant 'lichte samenvoeging'.
- Er zijn afspraken over de rechtspositie van het personeel.

De overige te zetten stappen en doorlooptijden zijn bij een lichte herindeling vrijwel gelijk als aan een reguliere herindeling.

*Scenario B Bestuurlijke fusie met de gemeente Zaanstad (lichte herindeling)*
Een lichte herindeling tussen de gemeente Wormerland en de gemeente Zaanstad betekent een bestuurlijke fusie, waarbij de gemeente Wormerland over zal gaan in de bestaande gemeente Zaanstad.

*Scenario C Het opsplitsen van de gemeente Wormerland*
Bij het opsplitsen van de gemeente Wormerland wordt gedacht aan het opsplitsen van de kernen Neck/Wijdewormer, Jisp, Spijkerboor, Oostknollendam en Wormer op basis van de meest logische samenvoeging vanuit het perspectief van de inwoners van deze kernen. De ene kern is meer georiënteerd op de gemeente Purmerend, zoals Neck/Wijdewormer, qua (economische) uitvalswegen, scholen, ed.. Bij Oostknollendam, Jisp en Wormer zal dit meer gericht op de gemeente Zaanstad zijn. De inwoners van Spijkerboor hebben bij een contactcommissie eerder aangegeven zich verwant te voelen met de gemeente Alkmaar.

In dit geval is er sprake van een wijziging van gemeentegrenzen die naar verwachting het inwonertal van ten minste één van de betrokken gemeenten met 10% of meer zal doen toe- of afnemen. De gemeente Wormerland zal worden opgeheven. In een dergelijk geval stellen de betrokken gemeenten (of de provincie) ook een herindelingsadvies vast, dat aan de minister van BZK wordt gezonden.

*Scenario D Een zelfstandig ontvlochten Wormerland*
Een zelfstandig ontvlochten Wormerland betekent dat er nu en op de middellange termijn (5-10 jaar) geen bestuurlijke fusie met een gemeente in de regio plaats vindt en dat de OVER-organisatie volgens een uittredingsplan ontvlochten wordt. Het ontvlechten van ambtelijke samenwerking is een complex en risicovol proces dat zorgvuldige planning en uitvoering vereist om de gevolgen voor medewerkers, financiën en dienstverlening te beperken.

---

**Uitwerking motie Praktisch vervolg Initiatiefvoorstel bestuurlijke toekomst**

De begeleidingscommissie bestuurlijke toekomst (BT) is aan de slag gegaan om invulling te geven aan het initiatiefvoorstel en de bijbehorende motie. Er zijn drie trajecten opgestart en onder begeleiding van de begeleidingscommissie BT door het college uitgevoerd. Het college heeft op basis van de opbrengsten van deze drie trajecten een advies opgesteld. Dit raadsvoorstel is een weerslag van het advies van het college aan de gemeenteraad van Wormerland.

Op basis van het raadsbesluit en de bijbehorende motie van 15 oktober 2025 heeft de begeleidingscommissie BT drie trajecten geïdentificeerd. Deze drie trajecten zijn uitgevoerd door het college. De uitwerking van deze drie trajecten worden hieronder weergegeven:

1. Gesprekken door (een afvaardiging van) het college van Wormerland gevoerd met (een afvaardiging van) het college van Purmerend en het college van Zaanstad. Deze gesprekken zien

toe op de, in de motie genoemde, optie 'aansluiten bij de stad' en op de eerder beschreven scenario's A, B en C (zie bijlagen B.1 en B.2).
2. Onderzoek naar financiële consequenties van een ontvlochten en zelfstandig Wormerland door bureau Necker en gesprekken met (een vertegenwoordiging van) de gemeente Wormerland met (een vertegenwoordiging van) twee vergelijkbare gemeenten. Deze onderzoeken en gesprekken hebben betrekking op, de in de motie genoemde optie 'zelfstandigheid', en op eerder beschreven scenario D (zie bijlagen B.3 en B.4).
3. Opstarten van een participatietraject met als vorm een inwonersraadpleging en dorpsgesprekken vanaf begin april door bureau Populytics (zie bijlage B.5).

*Ad 1) Gesprekken door het college Wormerland gevoerd met het college van Purmerend en Zaanstad.*
De begeleidingscommissie BT heeft aan de start van het traject verdiepende waarden meegegeven aan het college die bepalend zijn geweest in de gesprekken met de gemeente Purmerend en Zaanstad, namelijk:
1. Ruimte voor de lokale identiteit *('couleure locale')* van Wormerland
2. Behoud van het lokale voorzieningenniveau in Wormerland
3. Het organiseren van bestuurlijke nabijheid en benaderbaarheid voor inwoners van Wormerland
4. Kwaliteit van de dienstverlening aan inwoners van Wormerland
5. Voldoende slagkracht voor nieuw beleid en nieuwe ambities
6. Financiële toekomstbestendigheid
7. Ontwikkeling van de woonlasten
8. Voldoende impact vanuit de Wormerlandse belangen op regionale samenwerking
9. Draagvlak van inwoners uit Wormerland

Een nadere uitwerking van deze verdiepende waarden vindt uw raad in de gespreksleidraden die voor beide gemeenten zijn opgesteld en waarin ook de antwoorden van beide gemeenten in zijn verwerkt (zie bijlage B.1 en B.2). In dit raadsvoorstel is een bestuurlijke samenvatting van beide gesprekken opgenomen.

*Ad 2) Onderzoek naar de consequenties van een ontvlochten en zelfstandig Wormerland en gesprekken met twee vergelijkbare gemeenten.*
Daarnaast heeft de begeleidingscommissie BT opdracht gegeven om onderzoek te doen naar de financiële consequenties van een zelfstandig en ontvlochten Wormerland. Het college heeft bureau Necker gevraagd om dit onderzoek uit te voeren. Necker heeft een quickscan uitgevoerd op vier belangrijke onderdelen:
1. De gevolgen (financieel en personeel) van ontvlechting OVER-organisatie naar een zelfstandig en ontvlochten Wormerland;
2. Een vergelijking gemaakt met gemeenten van soortgelijke omvang met een zelfstandig en ontvlochten Wormerland;
3. De uitdagingen bij (ambtelijke) zelfstandigheid;
4. Het financiële meerjarenperspectief van Wormerland (zelfstandig en ontvlochten) gelet op bovenstaande uitkomsten.

Naast de quickscan van Necker heeft de begeleidingscommissie het college gevraagd om gesprekken met twee vergelijkbare gemeenten te voeren over de kansen en uitdagingen die zij voor hun gemeenten zien. Op basis van een vergelijking van gemeenten tussen de 15.000-20.000 inwoners en kenmerken van deze gemeenten (zoals groen-landelijke ligging, meerdere kernen, gemiddelde OZB-waarde) zijn de gemeente Midden-Delfland en de gemeente Waterland benaderd voor een gesprek. Voor deze gesprekken heeft het college in samenspraak met de begeleidingscommissie een gespreksleidraad (zie bijlage B.4) opgesteld.

*Ad 3: Opstarten van een participatietraject*
Voor de begeleidingscommissie BT is het participatietraject met de inwoners van Wormerland erg belangrijk. Met het doorlopen van een goed participatietraject wordt input opgehaald bij de inwoners van Wormerland over de wensen en ideeën rondom de bestuurlijke toekomst van Wormerland. Daarnaast wordt betrokkenheid gecreëerd en tot slot kan het bijdragen aan het vergroten van draagvlak voor het te nemen besluit.

Allereerst is er gekeken naar de informatie die is opgehaald in het participatietraject van 2022. Er zijn destijds verschillende activiteiten uitgevoerd: straatinterviews, gesprekken met lokale historici, een huis-aan-huis enquête en er is een website in het leven geroepen waar reacties achtergelaten konden worden. Uit dit participatietraject kwam een eenduidig beeld over de belangrijke waarden van inwoners:

- Het groene, open landschap.
- De kleinschaligheid en dorpsidentiteit.
- De combinatie van landelijk wonen, maar voorzieningen en werk dichtbij.
- Een gemeente met korte lijnen, herkenbare gezichten en benaderbaarheid.
- Dorpen met een eigen identiteit. Wormer historisch gericht op de Zaanstreek, Wijdewormer meer op Purmerend en Jisp en Oostknollendam meer op zichzelf gericht met een sterke dorpsdynamiek.
- Een historisch gegroeide weerstand tegen een fusie met de gemeente Zaanstad.

Veel inwoners hadden de wens zelfstandig te blijven, maar twijfelden over de haalbaarheid hiervan. Ze zagen dat personeel schaars is, financiën onder druk staan en de taken vanuit de landelijke overheid toenemen. Dat maakt dat er twijfel is of zelfstandig blijven wel kan en verantwoord is. Tot slot gaven inwoners aan dat het aan de politiek van Wormerland is om te kiezen: zij hadden behoefte aan duidelijkheid van de gemeenteraad over de koers. Dit waren de opbrengsten uit het participatietraject van 2022.

Binnen de begeleidingscommissie BT is stilgestaan bij deze opbrengsten en de richting die het geeft aan het komende participatietraject. Namelijk; identiteit en waarden veranderen niet in twee of drie jaar maar zijn tijdloos. Het groen, de kleinschaligheid en de korte lijnen: dat blijft en daar hoeft niet opnieuw naar gevraagd te worden. Sterker nog; opnieuw vragen "wat vindt u?" lijkt vanuit participatiebeleid niet wenselijk, het kan het bijeffect hebben dat het vertrouwen van inwoners afneemt of ergernis groeit. Tevens is het onlangs geactualiseerde participatiebeleid van de gemeente Wormerland meegenomen in het gesprek over de te nemen stappen. Vanuit dit gesprek is het advies van het college om eerst een voorlopige voorkeursrichting uit te spreken over de bestuurlijke toekomst van Wormerland. Met een voorlopige voorkeursrichting kan een nieuw participatietraject ingezet worden. Het doel van het participatietraject in 2022 was een antwoord op de vraag: wat vinden de inwoners van Wormerland belangrijk? Het doel van het participatietraject in 2026 wordt: het toetsen van draagvlak voor een eventueel definitief besluit. Op basis van een uitgesproken voorlopige voorkeursrichting kan de gemeente Wormerland betekenisvol met inwoners in gesprek gaan over de inhoud.

---

**Opbrengsten van de gesprekken en onderzoeken**

*Ad 1) Gesprekken door het college Wormerland gevoerd met het college van Purmerend en Zaanstad.*
Er zijn in december 2025 en januari 2026 twee gesprekken geweest tussen (een afvaardiging van) de colleges van Purmerend en Zaanstad en (een afvaardiging van) het college van Wormerland. Uit zowel het gesprek met Purmerend als het gesprek met Zaanstad bleek de positieve grondhouding ten opzichte van een bestuurlijke fusie met Wormerland. Beide gemeenten gaven aan dat een fusietraject een grote impact heeft en op korte termijn maar één keer wordt doorlopen. Als een van de andere gemeenten (Landsmeer

of Oostzaan) zich meldt bij Purmerend of Zaanstad betekent dit dat Wormerland op korte termijn een keuze moet maken: mee in het fusietraject of de komende jaren niet fuseren met deze gemeente. Zowel Purmerend als Zaanstad staan beiden open voor het eventueel opsplitsen van de gemeente Wormerland.

Vervolgens is met beide gemeenten een tweede gesprek gevoerd. Insteek van het tweede gesprek was een verdieping op het eerste gesprek waarbij voor Wormerland belangrijke uitgangspunten en waarden gedeeld zijn met Purmerend en Zaanstad. In bijgevoegde gespreksleidraden (bijlagen B.1. en B.2) is een uitgebreide opbrengst van de gesprekken opgenomen. In dit raadsvoorstel is een bestuurlijke samenvatting van beide gesprekken met Purmerend en Zaanstad opgenomen.

Bestuurlijke samenvatting gesprek gemeente Purmerend
*Purmerend is een gemeente die een evenwichtige balans zoekt tussen stad, de dorpse kernen en het platteland, in die balans is aandacht voor de eigen identiteit en het voorzieningenniveau. Op deze manier kijkt Purmerend ook naar het verenigingsleven en de sociale cohesie in de wijken en dorpen. De recente ervaringen met de fusie met de gemeente Beemster kleuren de ervaringen met het proces van een bestuurlijke fusie als positief. De gemeente Purmerend heeft bij de fusie met de Beemster het beste van beide gemeenten kunnen behouden. De gemeente kan verschillende voorbeelden noemen, zoals dorps- en wijksteunpunten, het aanwijzen van dorps- en wijkwethouders en subsidieregelingen voor het verenigingsleven. Ook inwoners zien na enkele jaren dat er voordelen aan de fusie verbonden zijn. Hoe een en ander uitwerkt in een bestuurlijke fusie met Wormerland is onderdeel van de nog te voeren verkenning.*

Bestuurlijke samenvatting gesprek gemeente Zaanstad
*De gemeente Zaanstad voelt zich heel verbonden met Wormerland en voor Zaanstad zou een bestuurlijke fusie met Wormerland een logische keuze zijn. Qua gemeenschappen en het historische DNA lopen beide gemeenten in elkaar over. De gemeente Zaanstad kijkt op een realistische manier naar het voorzieningenniveau, wat is de meest handigste manier om (overheids)voorzieningen te organiseren en is terughoudend met allerlei beloften met oog op de financiële situatie van Zaanstad. Zaanstad heeft de laatste jaren veel ervaring opgedaan met gebiedsgericht en wijkgericht werken en dit biedt kansen om de 'couleure locale' van Wormerland te behouden. Het college van Zaanstad vindt het heel belangrijk om zichtbaar en benaderbaar te zijn in de haarvaten van de gemeente en vraagt ook van de ambtenaren om zoveel mogelijk buiten aanwezig zijn en signalen ophalen. Zaanstad ziet kansen om zich nog krachtiger te positioneren in de regio en landelijk na een fusie met Wormerland.*

*Ad 2) Onderzoek naar de consequenties van een ontvlochten en zelfstandig Wormerland en gesprekken met twee vergelijkbare gemeenten.*
De belangrijkste conclusies uit de quickscan van Necker (zie bijlage B.3) zijn:

1. Wormerland heeft op dit moment een meerjarig sluitend perspectief tot en met 2029. In het algemeen geven de financiële kerngetallen aan dat Wormerland, op dit moment binnen het construct van de OVER-organisatie, een financieel gezonde situatie heeft. Er is op dit moment geen uitbreiding van de huidige bedrijfsvoeringstaken voorzien die een verhogend financieel effect hebben op de begroting. Een risico is wel dat in de structurele begroting vanaf 2026 minder budget voor inhuur en het hoog ziekteverzuim beschikbaar is.
2. Bij een ontvlechting worden de samenhangende kosten naar rato van het aantal inwoners verdeeld. De financiële en personele consequenties bij een ontvlechting zijn fors. De incidentele kosten worden op basis van vergelijkbare trajecten bij andere samenwerkingsverbanden berekent tussen de € 1,8 mln en € 2,5 mln. Incidentele kosten behelzen met name desintegratie van personeel (ziekte/vertrek), frictiekosten, kosten voor ICT, beleidscontinuïteit en continuïteit van dienstverlening en het oprichten van een projectorganisatie.

3. Structureel zal een ontvlechting tot hogere lasten voor Wormerland leiden. Vanuit de benchmark met 14 van de 29 gemeenten tussen de 15.000-20.000 inwoners blijkt dat de gemiddelde apparaatskosten met een bandbreedte tussen de € 1,5 mln en € 3,5 mln zullen stijgen ten opzichte van de huidige bijdragen aan de OVER-organisatie. Door de structurele stijging zal een negatief structureel begrotingssaldo in 2029 ontstaan tussen de € 1,0 mln en € 3,0 mln. Dit kan één jaar gedekt worden uit de algemene reserve, maar zal structureel opgelost moeten worden door de verhoging van lasten of door bezuinigingen op het ambitieniveau van de gemeente. Het weerstandsvermogen zal vanwege de incidentele ingrepen in de algemene reserve afnemen, dit geldt ook voor de netto schuldquota en de solvabiliteit. De belastingcapaciteit om extra middelen te innen bij inwoners is beperkt.
4. Het rapport benoemt daarnaast een aantal uitdagingen voor een zelfstandig en ontvlochten Wormerland:

- *Kwetsbaarheden mbt personeel nemen toe*: kleine omvang van de organisatie, krapte op de arbeidsmarkt, hoog ziekteverzuim en discussie over de bestuurlijke toekomst (onrust).
- *Invloed in de regio neemt af:* bereidheid tot samenwerking in de regio neemt af, capaciteit ambtelijke ondersteuning neemt af en minder eenvoudig om coalities te sluiten.
- *Forse kosten en kwetsbaarheid ICT:* noodzakelijke investeringen in ICT om uitdagingen het hoofd te bieden, cyberveiligheid kwetsbaar bij kleine gemeenten.
- *Financiële robuustheid neemt af:* incidentele kosten bij ontvlechting en structurele hogere organisatielasten.

Uit gesprekken met vergelijkbare gemeenten Midden-Delfland en Waterland is gebleken dat beide gemeenten zichzelf als toekomstbestendig zien op de middellange termijn (5-10 jaar). Beide gemeenten geven aan dat zij de kwaliteit van de dienstverlening en uitvoering op voldoende niveau kunnen houden en voldoende instroom van gekwalificeerd personeel hebben. Beide gemeenten zien de sociale cohesie, de bestuurlijke nabijheid en de slagkracht van een kleinschalige gemeenten als enorm pluspunt ("groter is niet altijd beter").
Voor de gemeente Midden-Delfland geldt in het bijzonder dat zij vanaf 2004 hun unieke ligging als groen-landelijke gemeente met ruimte voor de hoogwaardige glastuinbouw tussen twee grote verstedelijkte gebieden, Rotterdam-Rijnmond en de Haaglanden, hebben ingezet als unieke waarden. Deze unieke waarden zijn door de naastgelegen regio's omarmd. Daardoor is de gemeentelijke samenwerking in de regio gebaseerd op wederzijds vertrouwen en respect.
Bij de gemeente Waterland is de afgelopen jaren veel geïnvesteerd in de ambtelijke organisatie om aan de complexe taken van het rijk en de ambities van de raad te voldoen. Voor beide gemeenten geldt dat financiële toekomstbestendigheid een reden zou kunnen zijn voor een heroverweging in de toekomst. Beide gemeenten zien echter ook nog voldoende knoppen om aan te draaien om tot benodigde bezuinigingen te komen. Voor de gemeente Midden-Delfland is de meest onzekere factor de bestuurlijke continuïteit van het gemeentebestuur. Beide gemeenten kwalificeren zichzelf niet als beheersgemeente (voldoende ruimte voor bestuurlijke ambities) of een regiegemeente (samenwerking is nodig, maar niet altijd consistent aanwezig dus een bepaalde basis in de organisatie van kennis en deskundig is nodig). Beide gemeente zien als randvoorwaarden voor hun zelfstandigheid op middellange termijn de financiële toekomstbestendigheid, het blijven investeren in de ambtelijke organisatie en een goede samenwerking in de regio.

*Ad 3: Opstarten van een participatietraject*
Om de inwoners van Wormerland goed te bevragen, wordt geadviseerd om vanaf begin april 2026 in gesprek te gaan met inwoners door middel van een inwonersraadpleging met een aantal dorpsgesprekken. Bureau Populytics kan de gemeente hierbij ondersteunen, in de vorm van een combinatietraject bestaande uit een grootschalige raadpleging (schriftelijk én online) en fysieke sessies met inwoners.

Het doel van de participatie is tweeledig:

- Inwoners informeren en bewustwording creëren over de mogelijkheden en consequenties van de keuzes.
- Beter inzicht krijgen in de voorkeuren en zorgen van inwoners, aanvullend op wat er in het eerdere participatietraject is opgehaald.

Het beoogd resultaat is om de voorlopige voorkeursrichting van de gemeenteraad te toetsen op draagvlak bij de inwoners. Het draagvlak voor dit richtinggevende besluit wordt door het stellen van verdiepende vragen getoetst bij de inwoners van Wormerland, waarmee de gemeenteraad beter in staat is om een keuze te maken over de bestuurlijke toekomst. Zo kan de gemeente bij het besluit en de uitvoering ervan beter rekening houden met de zorgen en voorkeuren van inwoners.
Wij denken dat dit vraagstuk een combinatie van participatiemethoden vraagt:

1) Fysieke sessies: dit geeft inwoners met een groot belang en/of uitgesproken mening de mogelijkheid om diepgaand in gesprek te gaan. Er is veel ruimte om inzicht te krijgen in elkaars beleefwereld (van zowel gemeente als inwoner). Daardoor kan er wederzijds meer begrip ontstaan.
2) Inwonersraadpleging (schriftelijk én online): daarnaast willen we zo veel mogelijk inwoners betrekken, ook inwoners die geen tijd en/of middelen hebben om naar fysieke sessies te komen. Via een raadpleging willen we dat inwoners leren over wat het vraagstuk precies is en wat de gevolgen zijn van verschillende keuzes. Op die manier kunnen inwoners geïnformeerd hun mening geven. Een goede methode om dit te doen is de Participatieve Waarde Evaluatie (PWE).

De essentie van een PWE-raadpleging is om inwoners een keuze van de gemeente te laten doorleven door het zo goed mogelijk nabootsen van de keuzesituatie. Dit gebeurt bijvoorbeeld door inwoners een overzicht te geven van de gevolgen van de beleidsopties en de relevante beperkingen, zoals een beperkt budget of een verplichtend doel. Op basis van dit complete plaatje geeft een grote groep inwoners een advies en daarbij hun onderbouwing. Dit levert een scherp beeld op van hun voorkeuren, van gemeenschappelijke waarden, hoe waarden volgens hen moeten worden vertaald in beleid en welke zorgen er achter eventuele weerstand zitten.

Een sterk punt van PWE-raadpleging is dat de methode goed aansluit bij de participatiebehoeften van het 'stille midden'. De methode is laagdrempelig, deelname kost ongeveer 15 minuten en deelnemers vullen de PWE-raadpleging in wanneer hen uitkomt. Ook laat een PWE-raadpleging deelnemers hun voorkeuren uiten op basis van een totaalplaatje van beleidsopties en effecten. Deelnemers krijgen de kans om beleidsopties in samenhang te beoordelen en om hun voorkeuren te motiveren en nuanceren. Daarnaast is er gelegenheid voor deelnemers om eigen ideeën aan te dragen. Dit levert meer resultaten op dan de standaardmethoden van een referendum of opiniepeiling. Doordat inwoners in de PWE-raadpleging als het ware in de schoenen van de bestuurder staan, krijgen zij meer begrip voor de keuzes die een bestuurder moet maken, en de complexiteit van die keuzes.

---

**Afwegingen van het college van B&W**

Het college heeft via de aangenomen motie de opdracht van de raad gekregen om de raad van een gedegen advies te voorzien op basis van de voor- en nadelen van de genoemde scenario's.

Bij de afweging van de voor- en nadelen van de verschillende scenario's heeft het college, naast de negen verdiepende waarden die de begeleidingscommissie BT heeft benoemd, nog vier criteria betrokken die wij

---

voor de afweging aanvullend van belang achten en die in de gesprekken met de twee gemeenten naar voren zijn gekomen:

1. De gebiedsgerichte oriëntatie van onze inwoners vanuit de verschillende kernen op Purmerend en Zaanstad. Zoals bij het opsplitsscenario is toegelicht kan deze oriëntatie per kern verschillen. Het college denkt dat deze oriëntatie meeweegt bij het draagvlak van onze inwoners voor één van de scenario's. Uit het participatietraject van 2022 onder onze inwoners komt daarnaast naar voren dat een groot deel van onze inwoners een historisch gegroeide weerstand heeft tegen een fusie met Zaanstad, de uitkomsten van 2022 zijn gebaseerd op de volgende vier factoren: *te groot, te ver weg, te veel zorgen om financiën en angst voor verlies van het groene karakter*. Het college constateert ook dat deze uitkomsten niet per se op gebaseerd zijn op rationele afwegingen, die getoetst kunnen worden aan de hand van de actuele (financiële) informatie. In het komende participatietraject krijgt de oriëntatie van de kernen een specifieke plek.
2. De historische context van de meer streekgebonden gebieden van de Zaanstreek en Waterland. Het gebied rondom de Zaan, zoals Wormer, Oostknollendam en Jisp zijn van oudsher verbonden met elkaar vanwege de ligging van de Zaan en de industriële ontwikkelingen. Sommige activiteiten op het gebied van dienstverlening, uitvoering en communicatie vindt plaats in de Zaanstreek, bijvoorbeeld op het gebied van Toerisme en recreatie.
3. Het behouden van een evenwichtige balans in de regio, als het gaat om de schaalgrootte en inwonersaantallen van de twee grote gemeenten op middellange termijn. Op middellange termijn heeft de balans in de regio baat bij een versterking van de gemeente Purmerend. Hierdoor ontstaat meer balans tussen de gemeente Zaanstad en de gemeente Purmerend als twee evenwichtige partners.
4. Wormerland heeft verhoudingsgewijs door het Wormer- en Jisperveld een groot landelijk gebied. Voor de gemeente waar Wormerland in een scenario van een bestuurlijke fusie bij aansluit, kunnen de indicatoren vanuit het Gemeentefonds een negatief effect hebben op de uitkering van het Gemeentefonds. Beide grotere gemeenten zijn zich hiervan bewust.

Op basis van de twee gesprekken met de gemeenten Purmerend en Zaanstad en de door de gemeenten afgestemde gespreksverslagen zijn door het college met een zo groot mogelijke zorgvuldigheid en objectiviteit de volgende voor- en nadelen in kaart gebracht:

<u>Scenario A Bestuurlijke fusie met de gemeente Purmerend</u>

| Verdiepende waarden | Voordelen | Nadelen |
|---|---|---|
| 1. Ruimte voor de lokale identiteit | Het dorpse karakter van de verschillende kernen wordt gewaardeerd als meerwaarde voor het verstedelijkte gebied | |
| 2. Behoud van het lokale voorzieningenniveau | Uitnodigend en waarderend beeld t.a.v het behoud van lokale voorzieningen | Geen zekerheden over het behoud van voorzieningen |
| 3. Bestuurlijke nabijheid | Purmerend noemt verschillende voorbeelden waarop de bestuurlijke nabijheid is georganiseerd, zoals wijkwethouders en een dorpsportefeuillehouder<br><br>Bij 1 t/m 3 kan Purmerend recente positieve ervaringen | |

| | | |
|---|---|---|
| | uit de fusie met de Beemster delen | |
| 4. Kwaliteit van de dienstverlening | Het uitgangspunt in Purmerend is doen en zijn waar nodig is; maatwerk en menselijke maat staan voorop | |
| 5. Voldoende slagkracht voor nieuw beleid/ambities | Purmerend is een robuuste gemeente met voldoende ontwikkelpotentieel | |
| 6. Financiële toekomstbestendigheid | Purmerend heeft een sluitende meerjarenbegroting | De gemeente Purmerend staat voor een stevige financiële opgaven |
| 7. Ontwikkeling van de woonlasten | Purmerend zal de woonlasten voor alle inwoners van de gemeente als geheel bekijken | Het harmoniseren van de woonlasten kan tot een financiële uitdaging in de begroting leiden |
| 8. Impact op de regionale samenwerking | Purmerend vindt gezamenlijke belangen en goede samenwerking belangrijker dan het aantal gemeenten in de regio | |
| 9. Draagvlak van inwoners uit Wormerland | In het eerdere participatietraject van 2022 kwam als rode draad naar voren dat inwoners niet meteen positief staan tegenover een fusie met Zaanstad | |
| *Aanvullende criteria:* | | |
| 10. Oriëntatie van onze inwoners | Voor de kernen Neck/Wijdewormer ligt de oriëntatie op Purmerend | Deel van de inwoners van Wormerland is georiënteerd op de gemeente Zaanstad |
| 11. Historische context | | Het gebied rondom de Zaan is van oudsher verbonden met de Zaanstreek |
| 12. Evenwichtige balans in de regio (schaalgrootte) | De balans qua inwonersaantallen op middellange termijn kan door op handen zijnde fusies evenrediger in slagkracht en impact worden | |
| 13. Effecten groot landelijk gebied | De belangen van het Wormer- en Jisperveld worden door één gemeente behartigd | De inkomsten en de uitgaven komen volledig voor rekening van Purmerend |

Scenario B Bestuurlijke fusie met de gemeente Zaanstad

| Verdiepende waarden | Voordelen | Nadelen |
|---|---|---|

| | | |
|---|---|---|
| 1. Ruimte voor de lokale identiteit | Zaanstad heeft oog voor de verscheidenheid van de dorpen en de stad, en werkt gebiedsgericht om de lokale identiteit en de lokale gemeenschappen in hun kracht te zetten | |
| 2. Behoud van het lokale voorzieningenniveau | | Een realistisch beeld ten opzichte van het behoud van lokale (overheids)voorzieningen |
| 3. Bestuurlijke nabijheid | Zaanstad geeft verschillende voorbeelden van de bestuurlijke nabijheid, zoals wijkspreekuren en wijkwethouders | Nabijheid moet wel worden 'georganiseerd', op de schaal van Zaanstad gaat dit niet vanzelf |
| 4. Kwaliteit van de dienstverlening | De basisdienstverlening is goed op orde in Zaanstad, dit blijkt ook uit het klanttevredenheidonderzoek | |
| 5. Voldoende slagkracht voor nieuw beleid/ambities | Veel dienstverlening, uitvoering en communicatie vindt streekgebonden plaats in de Zaanstreek (bijv. Toerisme) | |
| 6. Financiële toekomstbestendigheid | Zaanstad is een robuuste gemeente met een grote investeringscapaciteit | De gemeente Zaanstad staat voor een stevige financiële opgaven |
| 7. Ontwikkeling van de woonlasten | Bij een financiële uitdaging houdt Zaanstad ook het belang van de Zaanse inwoners voor ogen | Het harmoniseren van de woonlasten kan tot een financiële uitdaging in de begroting leiden |
| 8. Impact op de regionale samenwerking | De balans in de regio is voor Zaanstad belangrijk, krachtige samengevoegde gemeenten zijn beter in staat de regionale uitdagingen oppakken. Wormerland heeft veel bestuurlijke samenwerkingsverbanden binnen de Zaanstreek | |
| 9. Draagvlak van inwoners uit Wormerland | | In het eerdere participatietraject van 2022 kwam als rode draad naar voren dat inwoners niet meteen positief staan tegenover een fusie met Zaanstad |
| *Aanvullende criteria:* | | |

| | | |
|---|---|---|
| 10. Oriëntatie van onze inwoners | De kernen Wormer, Oostknollendam en Jisp zijn georiënteerd op Zaanstad | Deel van de inwoners van Wormerland is georiënteerd op de gemeente Purmerend |
| 11. Historische context | De gemeente Zaanstad en (een deel van) Wormerland delen een gemeenschappelijk historie en een DNA van lokale bedrijvigheid | |
| 12. Evenwichtige balans in de regio (schaalgrootte) | Zaanstad is de grootste gemeente in de regio, een groter inwonertal (200.000+) kan de bestuurskracht voor de landelijk lobby vergroten | |
| 13. Effecten groot landelijk gebied | De belangen van het Wormer- en Jisperveld worden door van één gemeente behartigd | De inkomsten en de uitkomsten komen volledig voor rekening van Zaanstad |

Scenario C Opsplitsen van de kernen van de gemeente Wormerland

| Verdiepende waarden | Voordelen | Nadelen |
|---|---|---|
| 1. Ruimte voor de lokale identiteit | Door de samenhang in gebied is de verwachting dat de lokale identiteit van de kernen zoveel mogelijk behouden blijft | De gemeenschappelijke identiteit van Wormerland gaat verloren |
| 2. Behoud van het lokale voorzieningenniveau | | Er is onzekerheid over het behoud van voorzieningen |
| 3. Bestuurlijke nabijheid | | De bestuurlijke nabijheid zal vergelijkbaar zijn met een bestuurlijke fusie met een van beide gemeenten |
| 4. Kwaliteit van de dienstverlening | Na opsplitsing zullen de kernen gebruik maken van het niveau van dienstverlening van de grote gemeenten | Opsplitsing naar drie gemeenten betekent een complexere ontvlechting van de OVER-organisatie en verdeling van financiële middelen |
| 5. Voldoende slagkracht voor nieuw beleid/ambities | Beide gemeenten zullen beleid/ambities harmoniseren met het eigen beleid, voor maatwerkoplossingen zal minder ruimte zijn | Opsplitsing naar drie gemeenten betekent een complex proces met het onderhandelen met drie gemeenten over het behoud van de waarden van Wormerland |
| 6. Financiële toekomstbestendigheid | | Geen financiële compensatie voor incidentele (frictie)kosten vanuit de Arhi- procedure en de Arhi procedure moet wel doorlopen worden, omdat de |

| | | |
|---|---|---|
| | | achterblijvende gemeente wordt opgeheven. |
| 7. Ontwikkeling van de woonlasten | De woonlasten voor onze inwoners zullen harmoniseren met de woonlasten van deze gemeenten, deze ligt in beide gevallen lager | Het harmoniseren van de woonlasten kan in beide gemeenten tot een financiële uitdaging leiden |
| 8. Impact op de regionale samenwerking | Door de regio specifieke kenmerken en belangen is de verwachting dat de belangen van de inwoners van de kernen gewaarborgd kunnen worden | |
| 9. Draagvlak van inwoners uit Wormerland | In de komende participatie kan specifiek de oriëntatie van de inwoners op dit scenario worden getoetst | In het eerdere participatietraject van 2022 kwam als rode draad naar voren dat inwoners niet meteen positief staan tegenover een fusie met Zaanstad |
| *Aanvullende criteria:* | | |
| 10. Oriëntatie van onze inwoners | Dit scenario doet het meeste recht aan de oriëntatie van de inwoners van de verschillende kernen op respectievelijk op Zaanstad, Purmerend en Alkmaar | |
| 11. Historische context | Vanuit de historische context worden aaneensluitende gebieden in de Zaanstreek en Waterland hersteld | |
| 12. Evenwichtige balans in de regio (schaalgrootte) | Dit scenario heeft minimaal effect op een evenwichtige balans, de balans zal niet of nauwelijks veranderen | |
| 13. Effecten groot landelijk gebied | De nadelige effecten op het Gemeentefonds worden verdeeld over beide gemeenten | Het opknippen van het Wormer- en Jisperveld heeft gevolgen voor verantwoordelijkheden en belangen die opgesplitst worden |

<u>Scenario D Een zelfstandig en ontvlochten Wormerland</u>

| Verdiepende waarden | Voordelen | Nadelen |
|---|---|---|
| 1. Ruimte voor de lokale identiteit | In dit scenario kan de gemeente Wormerland zelf de meeste invloed uitoefenen voor het behoud de lokale identiteit, het behoud van voorzieningenniveau en de bestuurlijke nabijheid, | Het onderzoek van Necker laat zien dat na ontvlechting Wormerland een stevige bezuinigingsopgave heeft, welke gevolgen heeft voor het voorzieningenniveau |

| | | |
|---|---|---|
| | afhankelijk van het financiële perspectief van Wormerland | |
| 2. Behoud van het lokale voorzieningenniveau | Zie boven | |
| 3. Bestuurlijke nabijheid | Zie boven | |
| 4. Kwaliteit van de dienstverlening | | De dienstverlening staat onder druk als gevolg van voldoende gekwalificeerd personeel, hoog ziekteverzuim en een krappe arbeidsmarkt |
| 5. Voldoende slagkracht voor nieuw beleid/ambities | | Voldoende slagkracht vraagt om forse investeringen in de organisatie en een stevige samenwerking in de regio |
| 6. Financiële toekomstbestendigheid | | Het onderzoek van Necker laat zien de financiële toekomstbestendigheid van een zelfstandig en ontvlochten Wormerland zowel incidenteel en structureel niet te dragen is door Wormerland zonder ingrijpende maatregelen die de inwoners raken |
| 7. Ontwikkeling van de woonlasten | | Het in stand houden van voorziening en ambities kan de woonlasten voor onze inwoners fors doen toenemen, zover onze belastingcapaciteit dat toestaat |
| 8. Impact op de regionale samenwerking | | Het onderzoek van Necker benoemt dat de positie van Wormerland in de regio verzwakt, zeker als de andere kleine gemeenten wel tot bestuurlijke fusie overgaan |
| 9. Draagvlak van inwoners uit Wormerland | Uit het participatietraject van 2022 blijkt dat dit scenario op het meeste draagvlak kan rekenen van onze inwoners | Het onderzoek van Necker laat zien dat dit vanaf 2029 met verhoging van lokale lasten en bezuinigingen gepaard gaat |
| *Aanvullende criteria:* | | |
| 10. Oriëntatie van onze inwoners | Nvt | |
| 11. Historische context | Nvt | |
| 12. Evenwichtige balans in de regio (schaalgrootte) | Nvt | |
| 13. Effecten groot landelijk gebied | nvt | |

## Eindadvies van het college van B&W

Het college realiseert zich dat een besluit over de bestuurlijke toekomst van de gemeente Wormerland voor onze inwoners een verstrekkend en ingrijpend besluit is. Naast bovenstaande zorgvuldige opsomming van de voor- en nadelen op basis van de negen verdiepende waarden en de vier aanvullende criteria, ziet het college ook beperkingen van het gevolgde traject als gevolg van de motie "praktisch vervolg initiatiefvoorstel bestuurlijke toekomst". De verkennende gesprekken met Purmerend en Zaanstad hebben niet de diepgang bereikt als in een formele herindelingsscan in een Arhi-procedure en de gesprekken geven geen zekerheden over wat dit betekent voor onze voorzieningen en lokale identiteit op de lange termijn.

Toch is het college van mening dat op basis van de verzamelende informatie en de gevoerde gesprekken het mogelijk is voor de raad om een voorlopige voorkeursrichting voor de bestuurlijke toekomst van Wormerland uit te spreken. In de voorbereiding van het raadsvoorstel stond het college voor het dilemma om de voor- en nadelen op een evenwichtige wijze te wegen. Het college was zich hierbij bewust dat aan de voor- en nadelen op de verdiepende waarden door iedere fractie een verschillende weging kan worden toegekend, bijvoorbeeld het behoud van voorzieningen tegenover financiële toekomstbestendigheid. Het college adviseert de raad een voorlopige voorkeursrichting uit te spreken om een verkenning te starten voor een bestuurlijke fusie en op basis van de eigen weging van de voor- en nadelen een keuze te maken voor de gemeente Purmerend of Zaanstad.

Het college ziet de fusiebewegingen en het tijdspad van de gemeenten Oostzaan en Landsmeer als een extra bestuurlijke urgentie om een voorlopige voorkeursrichting uit te spreken over de bestuurlijke toekomst van Wormerland. Het college adviseert de raad dan ook om deze urgentie mee te nemen in de besluitvorming. Het uitstellen van besluitvorming kan ertoe leiden dat Wormerland daardoor als gevolg van externe ontwikkelingen alleen overblijft in de regio Zaanstreek-Waterland.

Het college legt de raad de volgende beslispunten voor:

Beslispunt 1: Een zelfstandig en ontvlochten gemeente Wormerland (scenario D) voor de toekomst van onze inwoners als niet realistisch en onhaalbaar te achten:

- Het college heeft in de wensen en bedenkingen op het initiatiefvoorstel van de gezamenlijke raden op 7 oktober 2025 aangegeven dat zij van mening is dat een ontvlochten zelfstandig Wormerland geen reëel scenario meer is en de keuze voor een zelfstandig en ontvlochten Wormerland sterk te ontraden.
- Het college is op basis van de quickscan van Necker van mening dat dit scenario vanaf 2029 niet financieel toekomstbestendig is. Het college is ook van mening dat de rekening van dit scenario niet afgewenteld mag worden op de inwoners door het innen van hogere woonlasten of het drastisch bezuinigen op het voorzieningen en/of ambitieniveau.
- Het college concludeert uit de gesprekken met twee vergelijkbare gemeenten, die op middellange termijn hun zelfstandigheid gewaarborgd zien, dat financiële toekomstbestendigheid, fors investeren in de ambtelijke organisatie en een goede samenwerking in de regio randvoorwaardelijk hiervoor zijn. Het college zien deze randvoorwaarden op de middellange termijn binnen de gemeente Wormerland kwetsbaarheden en risico's met zich meebrengt.

Beslispunt 2: Een voorlopige voorkeursrichting uit te spreken in het traject bestuurlijke toekomst van de gemeente Wormerland en te kiezen voor één van onderstaande scenario's (A óf B)[2]:

---

[2] Scenario's zijn in willekeurige volgorde beschreven.

A. waarbij de gemeenteraad besluit, op basis van een zorgvuldige afweging van het college van B&W van de verdiepende waarden en de opgehaalde voor- en nadelen, een verkenning te starten voor een bestuurlijke fusie met de gemeente Purmerend (scenario A)
B. waarbij de gemeenteraad besluit, op basis van een zorgvuldige afweging van het college van B&W van de verdiepende waarden en de opgehaalde voor- en nadelen, een verkenning te starten voor een bestuurlijke fusie met de gemeente Zaanstad (scenario B)

Beslispunt 3: De gekozen voorkeursrichting die voorkomt uit de keuze onder beslispunt 2, vanaf begin april voor te leggen in een participatietraject in de vorm van een inwonersraadpleging (dmv enquête en dorpsgesprekken), waarbij het doel is draagvlak onder onze inwoners voor dit scenario te toetsen. Op basis van de voorkeuren van onze inwoners uit de participatie wordt nadrukkelijk de optie "Het opsplitsen van de gemeente Wormerland" (scenario C) opengehouden. Dit betekent dat in het definitieve besluit alsnog gekozen kan worden voor het opsplitsen van verschillende kernen van de gemeente Wormerland.

Beslispunt 4: De uitkomsten van de participatie uiterlijk vóór de zomer van 2026 aan de gemeenteraad aan te bieden, op basis waarvan de gemeenteraad een definitief besluit neemt over de bestuurlijke toekomst van de gemeente Wormerland.

Beslispunt 5: De begeleidingscommissie bestuurlijke toekomst voort te zetten na de verkiezingen van 18 maart 2026 in de nieuwe bestuursperiode van 2026-2030. De begeleidingscommissie bestaat uit de leden; de fractievoorzitters, en de adviseurs, de voorzitter van de raad, de raadsgriffier, portefeuillehouder met de portefeuille BT en de gemeentesecretaris. De ondersteuning wordt geleverd door de griffie.

**Tijdspad**
De opbrengst vanuit de drie trajecten leiden tot een advies vanuit het college van B&W. Het college adviseert de raad om een voorlopige voorkeursrichting uit te spreken. Een voorlopige voorkeursrichting zorgt voor een volgende stap in het traject bestuurlijke toekomst. Op basis van deze keuze kan het participatietraject gestart worden. Het participatietraject vindt plaats na de gemeenteraadsverkiezingen. Met de uitkomsten van het participatietraject maakt de nieuwe gemeenteraad voor de zomer van 2026 een definitieve keuze. Hieronder vindt uw raad het tijdspad van de te nemen stappen in het proces:

| | |
|---|---|
| **2 maart** | Raadsbrede voorronde met ruimte voor insprekers |
| **10 maart** | Raad spreekt zich uit over een voorlopige voorkeursrichting over het aansluiten bij de stad afgewogen tegen zelfstandigheid en de vorm en het tijdspad van de inwonersraadpleging |
| **Begin april** | Start inwonersraadpleging met dorpsgesprekken |
| **Voor de zomer 2026** | Definitief besluit over bestuurlijke toekomst Wormerland |
| **Tot eind 2026** | Verkennende gesprekken met de gemeente Purmerend en/of Zaanstad |
| **Eind 2026** | Besluit tot bestuurlijke fusie in beide raden |

---

**Kanttekeningen**

Op basis van de opbrengsten van het gevolgde traject als gevolg van de motie "praktisch vervolg initiatiefvoorstel bestuurlijke toekomst" tussen 15 oktober 2025 en maart 2026 ziet het college ook een

aantal kanttekeningen en beperkingen van dit traject. Zoals eerder toegelicht hebben de verkennende gesprekken met Purmerend en Zaanstad niet de diepgang bereikt als in een formele herindelingsscan in een Arhi-procedure en de gesprekken geven geen zekerheden over wat dit betekent voor onze voorzieningen en lokale identiteit op de lange termijn. In de gesprekken met Purmerend en Zaanstad niet naar voren is gekomen dat een bestuurlijke fusie per definitie ertoe zal leiden dat lokale voorzieningen dicht moeten, maar er is geen garantie dat dit op termijn niet zal leiden tot verschraling van de lokale voorzieningen.

Het college adviseert de raad in ieder geval om een voorlopige voorkeursrichting uit te spreken. Het maken van geen keuze betekent de processen in de gemeenten Landsmeer en Oostzaan doorgang vinden en Wormerland straks de 'boot mist' en alleen overblijft in de regio Zaanstreek-Waterland. Dit heeft grote gevolgen voor de OVER-organisatie en de onrust en verloop van personeel daarbinnen. Een aanvullend risico wat het college wil benoemen is dat wanneer de gemeente Oostzaan en Wormeland een andere keuze maken m.b.t. bestuurlijke fusie met een grote stad we tijdens het fusietraject te maken krijgen met een ontvlechting van de OVER-organisatie. Dit geldt ook voor als het tijdspad van een eventuele fusie niet gelijkloopt. Ook dan zal er eerst een hoop tijd en middelen in de ontvlechting van de OVER-organisatie moeten worden gestoken, met de door Necker genoemde gevolgen.

Een keuze voor een bestuurlijke fusie met de gemeente Purmerend zal gevolgen hebben voor de samenwerking met de gemeente Zaanstad en stevige gevolgen hebben voor de huidige lopende contracten en samenwerkingsafspraken met Zaanstad.

---

**Financiële toelichting**

Het uitvoeren van een nadere verkenning naar een bestuurlijke fusie zal aanvullende projectcapaciteit vragen. Een voorlopige financiële inschatting bedraagt van extra middelen ad € 60.000-80.000. Na besluitvorming in de raad op 10 maart, zal een financieel voorstel bij het Voorjaarsbericht worden meegenomen.

| Vraag | Antwoord |
|---|---|
| 1. Heeft dit voorstel financiële consequenties? | Ja |
| 2. Zijn de financiële consequenties incidenteel? | Ja |
| 3. Is er sprake van een investering? | Nee |
| 4. Dekking binnen hetzelfde budget? | Nee |
| 5a. Dekking exploitatie? | Nee |
| 5b. Dekking reserve? | Nee<br>De reserve Bestuurlijke Toekomst is na het onderzoek van Necker, de communicatie Bestuurlijke Toekomst en het participatietraject volledig uitgeput. |
| 5c. Dekking voorziening? | Nee |

---

| Vraag | Antwoord |
|---|---|
| 6. Volledige dekking binnen begroting? | Nee |

**Communicatie en vervolg**

Tegelijkertijd met het raadsvoorstel wordt een persbericht en een intern nieuwsbericht voor de medewerkers van de OVER-organisatie gepubliceerd. Ook de gemeente Purmerend en Zaanstad zijn geïnformeerd over het openbare raadsvoorstel (met bijlagen).

**Bijlagen**

B.1 Gespreksleidraad gemeente Purmerend met antwoorden
B.2 Gespreksleidraad gemeente Zaanstad met antwoorden (incl. bijlage B.2.1)
B.3 Quickscan Necker
B.4 Gespreksverslag vergelijkbare zelfstandige gemeente *(volgt nog)*
B.5 Offerte en aanpak Populytics

Het college van burgemeester en wethouders van Wormerland, 19 februari 2026

de gemeentesecretaris, de burgemeester,

E. van der Linden A.J. Michel-de Jong

# Raadsbesluit

**Nr. 2026/15**

**De raad van de gemeente Wormerland;**

**Gelet op**

Het besluit van burgemeester en wethouders van 19 februari 2026
Het advies van de voorronde 2 maart 2026
Het bepaalde in de Gemeentewet en de Wet Gemeenschappelijk Regeling

**Besluit**

*De raad besluit:*

1. een zelfstandig ontvlochten Wormerland (scenario D) als niet realistisch en onhaalbaar te beoordelen op basis van het aanvullende onderzoek van Necker en de aanvullende gesprekken met twee zelfstandige gemeenten van vergelijkbare omvang.

2. op dit moment nog géén voorlopige voorkeursrichting uit te spreken in het traject bestuurlijke toekomst van de gemeente Wormerland.

3. in samenspraak met de raad, zo snel mogelijk na besluitvorming in de raad te starten met een participatietraject, in de vorm van een inwonersraadpleging, door middel van een inwoners enquête en dorpsgesprekken, waarbij het doel is om enerzijds draagvlak op te halen voor de genoemde scenario's, A. Fusie met Purmerend en B. Fusie met Zaanstad, waarbij de optie voor het opsplitsen van Wormerland (scenario C) nadrukkelijk wordt opengehouden. Anderzijds dient de participatie om specifieke informatie op te halen over wat voor de inwoners van Wormerland (dorpsgericht) de belangrijke uitgangspunten vinden bij een aanstaande fusie.

4. de uitkomsten van het participatietraject zwaar mee te laten wegen bij het nemen van een besluit over een voorlopige voorkeursrichting.

5. vóór het zomerreces een besluit te nemen over een voorlopige voorkeursrichting opdat het college na het zomerreces kan starten met verdiepende gesprekken in het vervolgproces richting fusie."

[1] Scenario's zijn in willekeurige volgorde beschreven.

Aldus besloten in de openbare vergadering van de Raad van de gemeente Wormerland, gehouden op 10 maart 2026,

de griffier,

I.P. Vrolijk

de voorzitter,

A.J. Michel-de Jong